

เนตติปกรณ์ (๑)

ดร.สุภีร์ ทุมทอง

๘ มกราคม ๒๕๖๓

๘๐๓ ๑๑๑ เนตติปกรณ์

(Netti Pakarana)

หลักสูตรพุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต

สาขาบาลีพุทธศาสตร์ แบบบ ๒.๑ รุ่นที่ ๑

สุภีร์ ทุมทอง ป.ธ.๔, บาลีใหญ่, วศ.บ., พธ.ม., พธ.ด.

supee2t@gmail.com, www.ajsupee.com

๑. คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาคัมภีร์เนตติปกรณ์ในด้านความหมาย โครงสร้าง และเนื้อหา
โดยละเอียด วิเคราะห์รูปแบบการอธิบายพระพุทธพจน์ตามแนว
เนตติปกรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการอธิบายหลักธรรมอย่างเป็นระบบ

๒. วัตถุประสงค์รายวิชา

๑. เพื่อให้นิสิตเข้าใจความเป็นมาและความหมายของคัมภีร์เนตติปกรณ์
๒. เพื่อให้นิสิตเข้าใจโครงสร้างของคัมภีร์เนตติปกรณ์
๓. เพื่อให้นิสิตเข้าใจเนื้อหาของคัมภีร์เนตติปกรณ์
๔. เพื่อให้นิสิตเข้าใจรูปแบบการอธิบายพระพุทธพจน์ในคัมภีร์เนตติปกรณ์
๕. เพื่อให้นิสิตนำรูปแบบในเนตติปกรณ์ไปใช้ในการอธิบายพระพุทธพจน์ได้

๓. การวัดและประเมินผล

๓.๑	การเข้าชั้นเรียนและความสนใจ	๑๐	คะแนน
๓.๒	สอบปลายภาคเรียน	๔๐	คะแนน
๓.๓	งานค้นคว้าวิจัย และส่งรายงาน	๕๐	คะแนน
รวม		๑๐๐	คะแนน

๔. แผนการเรียนรู้การสอน

สัปดาห์	เนื้อหา
๑	ความเป็นมาและความหมายของคัมภีร์เนตติปกรณ์, โครงสร้างของคัมภีร์เนตติปกรณ์, เนื้อหาของคัมภีร์เนตติปกรณ์ ได้แก่ ทหาระ ๑๖ นยะ ๕ สาสนปฏิฐาน ๑๖ และ สาสนปฏิฐาน ๒๘, มูลบท ๑๘, บท ๑๒
๒	วิเคราะห์เนื้อหาของคัมภีร์เนตติปกรณ์
๓	วิเคราะห์รูปแบบการอธิบายพระพุทธรพจน์ตามแนวเนตติปกรณ์
๔	ตัวอย่างการอธิบายพระพุทธรพจน์ตามแนวเนตติปกรณ์

๑.๑ ความเป็นมาของคัมภีร์เนตติปกรณ์

เอตตาวตา สมตฺตา เนตฺติ, อายสฺมตา มหากจฺจายเนน ภาสีตา
ภควตา อนฺุโมทิตา มฺลสงฺคิตียํ สงฺคิตา.

เนตฺติ. (บาลี) ๑๒๖/๑๙๒.

เนตฺติปปกฺรณํ ธีโร คมฺภีรํ นิปุณญจ ยํ, อเทสยิ มหาเถโร มหากจฺจายโน วสี.

เนตฺติ.อ. (บาลี) หน้า ๒๙๗.

อตฺตโน ปุพฺพปตฺถนาเวสเณ กจฺจายนปปกฺรณํ มหานิรุตฺติปปกฺรณํ

เนตฺติปปกฺรณนฺติ ปกฺรณตฺตยํ สัมมชฺเณ พยาภาสี.

ชฺ.อป.อ. (บาลี) ๑/๒๖๔.

๑.๒ ความหมายของคัมภีร์เนตติปกรณ์

สทฺธมฺมนยฺนญฺเจน เนตฺติ. (กัตตุ.)

เวเนยฺยสฺสฺเต อริยธมฺมํ นยตีติ เนตฺติ.

นยฺนฺติ ตายาติ เนตฺติ. (กรณ.)

กรณญฺเตน ธมฺมกถิกา เวเนยฺยสฺสฺเต ทสฺสฺสนมคฺคํ นยฺนฺติ สมฺปาเปนฺตีติ เนตฺติ.

นียฺนฺติ เอตฺถ เวเนยฺยา นิพฺพานํ สมฺปาปิยฺนฺตีติ เนตฺติ. (อธิกรณ.)

เนตฺติ.อ. (บาลี) หน้า ๒-๓.

๑.๓ โครงสร้างคัมภีร์เนติปกรณ์

๑. **สังคหواره** แสดงสรุปประมวลเนื้อหาโดยย่อของคัมภีร์ไว้ทั้งหมด
๒. **อุทเทศواره** แสดงหัวข้อที่ตั้งขึ้นไว้เป็นอุทเทศ
๓. **นิทเทศواره** แสดงคำจำกัดความของหัวข้อที่ตั้งขึ้นไว้ในอุทเทศทั้งหมดโดยสังเขป
๔. **ปฎินิทเทศواره** แสดงความหมายและลักษณะของหลักการตามหัวข้อที่ตั้งขึ้นไว้ในอุทเทศโดยละเอียด พร้อมยกพระพจน์ในพระไตรปิฎกมาเป็นตัวอย่าง วิเคราะห์และอธิบายประกอบความเข้าใจ แยกเป็น ๔ ตอน ได้แก่
 - ๔.๑ **हारविङ्गकारः** แสดงขยายความหาระ ๑๖ โดยละเอียด
 - ๔.๒ **हारसंपादवारः** แสดงวิธีการอธิบายพระพุทธรพจน์เดียวโดยประกอบหาระทั้ง ๑๖
 - ๔.๓ **न्यसमुद्धानवारः** แสดงวิธีการอธิบายอรรถะของพระพุทธรพจน์
 - ๔.๔ **सासनपिद्धानवारः** แสดงการจัดหมวดหมู่ของพระพุทธรพจน์โดยอาศัยเนื้อหาสาระเป็นหลัก

๑. สงฺคหวาร

ยํ โลโก ปุชฺชเต
ตสฺเสต สาสนวรํ

ทฺวาทส ปทานิ สุตตํ
ตํ วิญญेยฺยํ อุกฺกมํ

*โสฬสหารา เนตฺติ
อฏฺฐารสมฺมูลปทา

หารา พุญฺญชนวิจโย
อุกฺกมํ ปรีคฺคหิตํ

ยา เจว เทสฺนา ยญฺจ
ตตฺตฺรายนามานุปฺพุพฺพี

สโลกปาโล สทา นมสฺสตี จ
วิฑูหิ เญยฺยํ นรฺวรสฺส.

ตํ สพุพฺพํ พุญฺญชนญฺจ อตฺตโย จ
โก อตฺตโย พุญฺญชนํ กตมํ.

ปญฺจนยา สาสนสฺส ปรีเยญฺจิ
มหกฺกจาเนน^๑ นิตฺติญฺจา.

สุตตสฺส นยา ตโย จ สุตตตฺตโย
วฺจฺจตี สุตตํ ยถาสุตตํ.

เทสิตํ อุกฺกยเมว วิญญेยฺยํ
นววิธสฺสุตตฺตปรีเยญฺจตี.

สงฺคหาวโร.

๒. อุทฺเทสวาร

[๑] ตตฺถ กตฺเม โสฬส หารา ? เทสนา วิจโย ยุตฺติ ปทญฺจानโน
ม. ๒ ลกฺขณํ จตฺตพฺยโห อวฏฺฏโณ วิภตฺติ ปริวตฺตโน เววจโน ปณฺณตฺติ
โอตฺตรณํ โสธโน อธิญฺจानโน ปริกฺขารो สมารوپโน อิติ.

ตสฺสํสาณุกีติ

*เทสนา วิจโย ยุตฺติ ปทญฺจานโน จ ลกฺขณํ
จตฺตพฺยโห จ อวฏฺฏโณ วิภตฺติ ปริวตฺตโน.

*เววจโน จ ปณฺณตฺติ โอตฺตรณํ จ โสธโน
อธิญฺจานโน ปริกฺขารो สมารوپโน โสฬโส.

เอเต โสฬส หารา ปกิตฺติตา อตฺถโต อสํกิญฺณา
เอเตสญฺเจว ภวติ วิตุถารตยา นยวิภตฺตํ.

[๒] ตตฺถ กตฺเม ปญฺจ นยา ? นนฺทียาวฏฺโณ ติปฺปุกฺขโล สีห-
วิกกีฬิตโ ทิสาลอจโน องฺกุโส อิติ.

ตสฺสํสาณุกีติ

**ปจฺโม นนฺทียาวฏฺโณ ทฺตฺติโย จ ติปฺปุกฺขโล
สีหวิกกีฬิตโ นาม ตตฺติโย นยลนฺชโก.

ทิสาลอจนมาหํสุ จตฺตตฺถํ นยมุตฺตมํ
ปญฺจโม องฺกุโส นาม สพฺเพ ปญฺจ นยา คตาติ.

[๓] ตตฺถ กตฺมานิ อฏฺฐารส มุลปทานิ ? นว ปทานิ กุสลานิ
 นว ปทานิ อกุสลานิ. ตตฺถ กตฺมานิ นว ปทานิ อกุสลานิ ? ตณฺหา
 อวิชฺชา โลภो ทโส โมโห สุกฺขสณฺญา สุขสณฺญา นิจุจฺจสณฺญา
 อนตฺตสณฺญาติ, อิมานิ นว ปทานิ อกุสลานิ, ยตฺถ สพฺโพ อกุสลปฏฺไช
 สงฺคหํ สโมสฺสรณํ คจฺฉติ.

ตตฺถ กตฺมานิ นว ปทานิ กุสลานิ ? สมฺโถ วิปสฺสนา อโลภो
 อโทโส อโมโห อสูกฺขสณฺญา อทุกฺขสณฺญา อนิจุจฺจสณฺญา อนตฺตสณฺญาติ,
 อิมานิ นว ปทานิ กุสลานิ, ยตฺถ สพฺโพ กุสลปฏฺไช สงฺคหํ สโมสฺสรณํ
 คจฺฉติ.

ตติริทํ อุทฺทหานํ

ม. ๓

ตณฺหา จ อวิชฺชาปิ จ โลภो ทโส ตเถว โมโห จ
 จตุโร จ วิปลลาสา กิเลสญฺมี นว ปทานิ.

สมฺโถ จ วิปสฺสนา จ กุสลานิ จ ยานิ ตีณิ มุลานิ
 จตุโร สติปญฺจานา อินฺทริยญฺมี นว ปทานิ.

* นวหิ จ ปเทหิ กุสลา นวหิ จ ยฺชฺชนฺติ อกุสลปฏฺชา
 เอเต โข มุลปทา ภวฺนฺติ อฏฺฐารส ปทานิติ.

อุทฺททสวาโร.

๓. นิทุเทศวาร

[๔] ตตถ สงฺเขปโต เนตฺติ กิตฺติตา.

हारसंग्रह

[๑] อสฺสทาฬีนวตา นิสฺสรณมฺปิ จ ผลํ อฺปาโย จ
อาณตฺตี จ ภควโต โยคีนํ เทสนาหาโร.

[๒] ยํ ปุจฺจิตฺตญฺจ วิสฺสชฺชิตฺตญฺจ สุตตสฺส ยา จ อนฺนคิตฺติ
สุตตสฺส โย ปวิจโย หาโร วิจโยติ นิทุทฺธิจฺโ.

[๓] สพฺเพสํ หารานํ ยา ภูมี โย จ โคจโร เตสํ
ยุตฺตายุตฺตปริกฺขา หาโร ยุตฺติตฺติ นิทุทฺธิจฺโ.

[๔] ฌมฺมํ เทเสติ ชิโน ตสฺส จ ฌมฺมสฺส ยํ ปทฺฐจฺฉานํ
อิติ ยาว สพฺพธมฺมา เอโส หาโร ปทฺฐจฺฉาโน.

[๕] วุตฺตมฺหิ เอกธมฺเม ยเ ฌมฺมา เอกลกฺขณา เกจิ
วุตฺตา ภวนฺติ สพฺเพโส หาโร ลกฺขโณ นาม.

[๖] เนรุตฺตมธฺมปฺปาโย พุญฺญชนมฺถ เทสนานิทานญฺจ
ปุพฺพปาปฺรานุสนธิ เอโส หาโร จตฺตพฺยุโ.

[๗] เอกมฺหิ ปทฺฐจฺฉาเน ปริเยสฺติ เสสํ ปทฺฐจฺฉานํ
อาวญฺญุติ ปฏฺิปกฺเข อาวญฺญุ นาม โส หาโร.

[๘] ฌมฺมญฺจ ปทฺฐจฺฉานํ ภูมิญฺจ วิภชฺชเต อयํ หาโร
สาธารणे อสาธา- รणे จ เนยฺโย วิภตฺติตฺติ.

[๙] กุสลากุสเล ฌมฺเม นิทุทฺธิจฺเ ภาวิตฺเต ปหิเน จ
ปรีวตฺตติ ปฏฺิปกฺเข หาโร ปรีวตฺตโน นาม.

[๑๐] เวจจนาณิ พหุณี ตุ
โย ชานาติ สุตตวิฑู	สุตเต วุตตานิ เอกธมฺมสฺส
เวจจโน นาม โส หาโร.
[๑๑] เอกํ ภควา ธมฺมํ
โส อากาโร เณยฺโย	ปณฺณตฺตํ วิวิธาหิ เทเสติ
ปณฺณตฺตํ นาม หาโรติ.
[๑๒] โย จ ปฏิจฺจุปปาโท
เอเตหิ โอตฺตติ โย	อินฺทฺริยชนฺธา จ ธาตุอายตนา
โอตฺตโร นาม โส หาโร.
[๑๓] วิสฺสชฺชิตมฺหิ ปณฺเฑห
สฺสทฺธาสุทฺธปริกฺขา	คาถายํ ปุจฺฉิตา ยมมารพฺภ
หาโร โส โสธโน นาม.
[๑๔] เอกตฺตตตาย ธมฺมา
เต น วิกปฺปิยิตพฺพา	เยปิ จ เวมตฺตตตาย นิทฺทิกฺกฺขา
เอโส หาโร อธิกฺกฺขาน.
[๑๕] เย ธมฺมา ยํ ธมฺมํ
เหตุมวกขฺตมฺยิตฺวา	ชนยนฺติปฺปจฺจยา ปรมฺปรโต
เอโส หาโร ปริกฺขาร.
[๑๖] เย ธมฺมา ยํมฺลลา
เต สมโรปิยิตพฺพา	เย เจกตฺถา ปกาสิตา มุนินา
เอส สมารوپโน หาโร.

นยสงเขป

[๑๗] ตณฺหญฺจ อวิชฺخمฺปิ จ
สจฺเจหิ โยชยิตฺวา	สมเถน วิปสฺสนาย โย เนติ
อยํ นโย นนฺทียาวฏฺโฏ.
[๑๘] โย อกฺุสเล สมุเลหิ
ภฺตํ ตถํ อวิตถํ	เนติ กุสเล จ กุสลมฺลเลหิ
ติปฺกุขลํ ตํ นยํ อาหุ.
[๑๙] โย เนติ วิปฺลลาเสหิ
เอตํ นยํ นยวิฑู	กิลเลเส อินฺทฺริเยหิ สทฺธมฺเม
สีหวิกฺกิพิตํ อาหุ.

- ม. ๕ [๒๐] เวชยากรณสู หิ เย กุสลากุสลา ตหิ ตหิ วุตตา
 มนสา โวลกยเต ตํ ขุ ทิสาลอจัน อากุ.
- [๒๑] โอโลเกตวา ทิสโลจเนน อุกุขิปปิย ยํ สมานติ
 สพุเพ กุสลากุสเล อัยํ นโย องกุโส นาม.
- [๒๒] โสฬส ทารา ปจัม ทิสโลจันโต ทิสาลา วิโลเกตวา
 สงุขิปปิย องกุเสน หิ นเยหิ ตหิ นิททิสเส สุตตํ.

ทวารสप्त

- [๒๓] อุกุขรํ ปทํ พุณฺณชนํ นิรุตติ ตเถว นิทเทโส
 อาการณญจจัน เอตตาว พุณฺณชนํ สพุพ.
- [๒๔] สงุภาสนา ปกาสนา วิวรณา วิภชนุตตานีกมมปญฺญตติ
 เอเตหิ จหิ ปเทหิ อตฺถโก กมฺมญจ นิททิฏฺจ.
- [๒๕] ตีณิ จ นยา อนุนา อตฺถสฺส จ จปฺปทานิ คณิตานิ
 นวหิ ปเทหิ ภควโต วจนสฺสตฺถโก สมายุตโต.
- [๒๖] อตฺถสฺส นวปฺปทานิ พุณฺณชนปริเยญฺจียา จตฺพุพฺพิส
 อุกายํ สงฺกलयิตวา^๑ เตตฺตีสาลา เอตฺติกา เนตฺติติ.

นิทเทสวาโร.

๔. ปุณฺนิทฺตเสวาร

๑. เทสนาหารวิภงฺค

[๕] ตตฺถ กตโม เทสนาหาโร ? “อสุสทาที่นวตา”^{*} คาคา อัยฺ
เทสนาหาโร ก็ เทสยติ, อสุสทา อาทินวํ นิสฺสรณํ ผลํ อุपायํ
อาณตฺตี. ธมฺมํ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ อาทิกฺลฺยาณํ มชฺฌิกฺลฺยาณํ
ปรีโยสานกฺลฺยาณํ สาทถํ สพฺพญฺชนํ เกวลปรีปฺญณํ ปรีสุทฺธํ พุรหุมนจฺริยํ
ปกาสเสสฺสามีติ.^๑

ตตฺถ กตโม อสุสทา ?

ม. ๖

“กามํ กามยมานสฺส ตสฺส เจตํ สมิชฺฌติ
อทุธา ปีติมนฺ โหติ ลทุธา มจฺจุยํ ยทิจฺจตฺตี”^๒

อัยฺ อสุสทา.

ตตฺถ กตโม อาทินวํ ?

“ตสฺส เจ กามยานสฺส จนนฺทชาตสฺส ชนฺตุนํ
เต กามา ปรีหายนฺติ สลฺลวิทฺโธว รุปฺปตฺตี”^๓

อัยฺ อาทินว.

ตตฺถ กตมํ นิสฺสรณํ ?

“โย กามे ปรีวชฺเชติ สปปสฺเสว ปทา สีโร
โสมนํ วิสฺตติกํ โลเก สโต สมตฺตวตฺตตฺตี”^๔

อิทํ นิสฺสรณํ.

๑.๔ เนื้อหาของคัมภีร์เนตติปกรณ์

เนื้อหาหลักของคัมภีร์เนตติปกรณ์อยู่ ๓ ส่วน

ได้แก่ (๑) ทหาระ ๑๖ (๒) นยะ ๕ (๓) สาสนปฏฐาน ๑๖ และ ๒๘

(๑) **ทหาระ ๑๖** ได้แก่ (๑) เทสนาทหาระ (๒) วิจยทหาระ (๓) ยุตติทหาระ

(๔) ปทฏฐานทหาระ (๕) ลักขณทหาระ (๖) จตุพยุหทหาระ (๗) อาวัฏฏทหาระ

(๘) วิภัตติทหาระ (๙) ปริวัตตนทหาระ (๑๐) เววจนทหาระ (๑๑) ปัญญัตติทหาระ

(๑๒) โอตรณทหาระ (๑๓) โสธนทหาระ (๑๔) อธิฏฐานทหาระ (๑๕) ปริกขารทหาระ

(๑๖) สมาโรปนทหาระ

(๒) **นยะ ๕** ได้แก่ (๑) นันทียาวัฏฏนัย (๒) ติปุกขลนัย (๓) สีหวิกกีฬตนัย

(๔) ทิสาลอจนนัย (๕) อังกุสนัย

๑.๔ เนื้อหาของคัมภีร์ของเนตติปกรณ์

- (๓) **ศาสนปฎิฐาน ๑๖** ได้แก่ (๑) สังกิเลสภาคียสูตร (๒) วาสนาภาคียสูตร
(๓) นิพเพธภาคียสูตร (๔) อสsekขภาคียสูตร
(๕) สังกิเลสวาสนาภาคียสูตร (๖) สังกิเลสนิพเพธภาคียสูตร
(๗) สังกิเลสอเสกขภาคียสูตร (๘) สังกิเลสนิพเพธอเสกขภาคียสูตร
(๙) สังกิเลสวาสนานิพเพธภาคียสูตร (๑๐) วาสนานิพเพธภาคียสูตร
(๑๑) ตัณหาสังกิเลสภาคียสูตร (๑๒) ทิฏฐิสังกิเลสภาคียสูตร
(๑๓) ทุจจริตสังกิเลสภาคียสูตร (๑๔) ตัณหาโวทานภาคียสูตร
(๑๕) ทิฏฐิโวทานภาคียสูตร (๑๖) ทุจจริตโวทานภาคียสูตร

๑.๔ เนื้อหาของคัมภีร์เนตติปกรณ์

- (๓) **ศาสนปฎิฐาน ๒๘** ได้แก่ (๑) โลเกียสูตร (๒) โลกุตตรสูตร (๓) โลเกียโลกุตตรสูตร (๔) สัตตาดิฏฐานสูตร (๕) อัมมาดิฏฐานสูตรที่ (๖) สัตตอัมมาดิฏฐานสูตร (๗) ญาณสูตร (๘) เญยยสูตร (๙) ญาณเญยยสูตร (๑๐) ทัสสนสูตร (๑๑) ภาวนาสูตร (๑๒) ทัสสนภาวนาสูตร (๑๓) สกวจนสูตร (๑๔) ปรวจนสูตร (๑๕) สกปรวจนสูตร (๑๖) วิสัชชนียสูตร (๑๗) อวิสัชชนียสูตร (๑๘) วิสัชชนียาวิสัชชนียสูตร (๑๙) กัมมสูตร (๒๐) วิปากสูตร (๒๑) กัมมวิปากสูตร (๒๒) กุสลสูตร (๒๓) อกุสลสูตร (๒๔) กุสลากุสลสูตร (๒๕) อนุญญาตสูตร (๒๖) ปฏิขิตตสูตร (๒๗) อนุญญาตปฏิขิตตสูตร (๒๘) ถาสูตร

มูลบท ๑๘

ฝ่ายโวทาน	ฝ่ายสังกิเลส
สมณะ วิปัสสนา	ตัณหา อวิชชา
อโลภะ อโทสะ อโมหะ	โลภะ โทสะ โมหะ
อสุภัสสัณญา ทุกขัสสัณญา อนิจจัสสัณญา อนัตตัสสัณญา	สุภัสสัณญา สุขัสสัณญา นิจจัสสัณญา อัตตัสสัณญา

บท ๑๒

อรรถะ ๖	พยัญชนะ ๖
สังกาสนา	อักขระ
ปกาสนา	บท
วิจารณ์	พยัญชนะ
วิภังคะ	อาการ
อุตตานิคมมะ	นิรุตติ
ปัญญัตติ	นิทเทศ

แบบแผนการอธิบายพระพุทธรพจน์ ๓๓

ฝ่ายพยัญชนะ ๒๔	ฝ่ายอรรณะ ๙
กลุ่มพยัญชนะ ๖ หาระ ๑๖ ทิสาลอจนนัย ๑ อังกุสนัย ๑	กลุ่มอรรณะ ๖ นันทียาวัญญนัย ๑ ติปุกขลนัย ๑ สีหวิกกีฬิตนัย ๑

หาระ

หรียนฺติ เอเตหิ สุตฺตเคยฺยาทีวีสยา อญฺญาณสํสยวิปลาสาติ **หารา**. (กรณ.)

หรียนฺติ เอตถ สุตฺตเคยฺยาทีวีสยา อญฺญาณสํสยวิปลาสาติ หารา. (อธิกรณ.)

หฺรณฺติ สุตฺตเคยฺยาทีวีสเย อญฺญาณสํสยวิปลาสเติ หารา. (กตฺตุ.)

หฺรณํ สุตฺตเคยฺยาทีวีสยานํ อญฺญาณสํสยวิปลาสานนฺติ หารา. (ภาว.)

หรียนฺติ โวหรียนฺติ ธมฺมสํวณฺณกธมฺมปฏฺฐิคาคาหเกหีตฺติ หารา. (กมฺม)

หารา วียาติ หารา.

หารยนฺติ อญฺญาณาทีนฺนฺติ หารา.

หฺรณฺติ อาจิกฺขนฺตฺติ หารา.

โสตุชนจิตฺตํ หฺรณฺตฺติ หารา.

โสตชนจิตฺตํ รเมนฺตฺติ หารา.

เนตฺติ.อ.(บาลี) ๑/๑๖.

นยะ

นยฺนติ สํกิเลสํ โวทานานิ จ วิภาคโต ญาปนฺตํติ **นยา**. (กตฺตฺ.)

นยฺนติ ตานิ เอเตหํติ นยา. (กรณ.)

นยฺนติ ตานิ เอตถาติ นยา. (อธิกรณ.)

นยํ นยา. (ภาว.)

นียฺนติ สยํ ฌมฺมกถิกเหติ นยา.

นยา วิทยาติ นยา.

ปริยตฺตํอตฺถสฺส เนนฺตํติ นยา.

สํกิเลสโต ยมฺนฺตํติ นยา.

เนตฺติ.อ.(บาลี) ๒/๑๘-๑๙.

สาสนปฏฐาน

สาสนํ เทสนา. ตสฺสา เวเนยฺยชฺฌาสนยานุรูปํ เตสํ หิตสุขนิปฺพาทนต์ถํ
ปกฺกาเรหิ จานํ ปวตฺติ **ปฏฺฐานํ**.

สาสนํ อธิสึลลสิกฺขาทโย. เตสํ ปวตฺตานุปายภาวโต ปตฺติจฺจนฺติ เอเตหิตี
ปฏฺฐานานิ, สํกิลฺเลสาทิสฺมา.

สํกิลฺเลสภาคิยาทโย โลกิยาทโย จ วิสฺสุ วิสฺสุ โวมิสฺสา จ อธิกรณวเสน
ปฏฺฐานํ นาม.

เนตฺติ.อ. (บาลี) ๘๙/๒๓๗.

हारसंग्रह

[१] असुसातातनवता
आनतुती ज गकवटो

निसुस्रनमपि ज मलं उपायो ज
योकिनं तेषनाहारो.

[२] यं पुजुचितवज विसुसुचितवज
सुतुतसुस यो पविजयो

सुतुतसुस या ज अनुकीति
हारो विजयोति नितुतिगुजे.

[३] सपुपेलं हारानं
युतुतायुतुतपरिगुखा

या गुमी यो ज कोजरो तेलं
हारो युतुतीति नितुतिगुजे.

๔. ปรินิพพุตเสวาร์

๑. เทสนาหารวิภังค

[๕] ตตถ กตโม เทสนาหาโร ? “อสุสาทาทีนวตา”ติ* คาถา อัย
เทสนาหาโร ก็ เทสยติ, อสุสาทํ อาทีนวํ นิสุสรณํ ผลํ อูปายํ
อาณตฺตี. ฌมมํ โว ภิกฺขเว เทเสสุสํมิ อาทิกฺลฺยาณํ มชฺฌเมกฺลฺยาณํ
ปริโยสานกฺลฺยาณํ สาทถํ สพฺพญฺชนํ เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พุรหุํมจฺริยํ
ปกาเสสุสํมิตี.^๑

ตตถ กตโม อสุสาโท ?

ม. ๖

“กามํ กามยมานสฺส ตสฺส เจตํ สมิชฺฌติ
อทุธา ปีติมนฺโ โหติ ลทุธา มจฺโจ ยทิจฺจติ”ติ.^๒

อัย อสุสาโท.

ตตถ กตโม อาทীনโว ?

“ตสฺส เจ กามยานสฺส จนนฺทชาตสฺส ชนฺตุนโน
เต กามา ปรีหายนฺติ สลฺลวิทฺโธว รูปฺปดี”ติ.^๓

อัยํ อาทীনโว.

ตตถ กตมํ นิสฺสรณํ ?

“โย กามะ ปรีวชฺเชติ สปปสฺสเสว ปทา สีโร
โสมนํ วิสตฺติกํ โลเก สโต สมติวตฺตตี”ติ.^๔

อิทํ นิสฺสรณํ.

* เหมจฺา ๔.

^๑ ม. ญ. ๑๔/๔๒๐/๓๖๐.

^๒ ขุ. สฺ. ๒๕/๗๗๓/๔๘๖, ขุ. มหา. ๒๙/๑/๑, ญฺ. ปรี ๖๙, ๒๒๘.

^๓ ขุ. สฺ. ๒๕/๗๗๔/๔๘๖, ขุ. มหา. ๒๙/๒/๓, ญฺ. ปรี ๖๙, ๒๐๐.

^๔ ขุ. สฺ. ๒๕/๗๗๕/๔๘๖, ขุ. มหา. ๒๙/๓/๕, ญฺ. ปรี ๖๙, ๒๒๙.

ตตถ กตโม อสสาโท ?

“เขตต์มฺ วัตถุํ หิรณฺณํ วา ความสํ ทาสโปริสํ
ถิโย พนฺธุ ปุณฺณ กาเม โย นโร อนุคิซุณตี”ติ.^๑

อัยํ อสสาโท.

ตตถ กตโม อาทีนโว ?

“อพลา นํ พลียนฺติ มทฺทนฺเตนํ ปริสฺสยา
ตโต นํ ทุกฺขมเนวติ นาวํ ภินฺนมิโวทกนฺ”ติ.^๑

อัยํ อาทีนโว.

ตตถ กตมํ นิสฺสรณํ ?

“ตสฺมา ชนฺตุ สทา สโต กามานิ ปวิชฺชเย
เต ปหาย ตเร โหสมํ นาวํ ลิตฺวาว ปารคฺช”ติ.^๑

อิทํ นิสฺสรณํ.

ตตถ กตมํ ผลํ ?

“ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารี
ฉตฺตํ มหนฺตํ ยถ วสฺสกาเล
เอसानิสฺสโร ธมฺเม สฺสจฺฉิณฺเณ
น ทุคฺคตี คจฺฉติ ธมฺมจารี”ติ.^๒

อิทํ ผลํ.

ตตถ กตโม อุปาโย ?

“สพฺเพ สงฺขารํ อนิจฺจา”ติ ฯเปฯ

“สพฺเพ สงฺขารํ ทุกฺขา”ติ ฯเปฯ

“สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา”ติ ยทา ปญฺณาย ปสฺสตี
อถ นีพฺพินฺหตี ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสฺสุทฺธิยา”ติ.^๑

อัยฺ อุปาโย.

ตตถ กตมา อาณตติ ?

“จกฺขมา วิสมานีว วิชฺชมาเน ปรกกเม
ปณฺหิโต ชีวโลกสฺมี ปาปานิ ปริวชฺชเย”ติ.^๒

อัยฺ อาณตติ.

“สุณฺณโต โลกํ อเวกฺขสฺสุ โมฆราชา”ติ^๓ อาณตติ.

“สทา สโต”ติ^๓ อุปาโย.

“อตฺตานุทิจฺฉี อฺหจฺจ เอวํ มจฺจุตโร ลียา”ติ^๓

อิทํ ผลํ.

(๑) เทศนาหาระ

บุคคล	ปัญญาที่มี	ธรรมเทศนา
อุคฆฏิตัญญู	สุตมयी, จินตามयी	นิสสรณะ
วิปัญจิตัญญู	สุตมयी	อาทีนวะ, นิสสรณะ
เนยยะ	-	อัสสาทะ, อาทีนวะ, นิสสรณะ

(๑) เทสณาหาระ

เทสณาหาระ	อริยสัจ ๔
อาทীনวะ, ผล	ทุกข์สัจ
อัสสาทะ	สมุทัยสัจ
นิสสรณะ	นิโรธสัจ
อุปายะ, อาณัตติ	มรรคสัจ

(๑) เทศนาหาระ

ทุกขอริยสัจ	ทุกขสมุททยอริยสัจ	ทุกขนิโรธอริยสัจ	ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ	ญาณ
นี้ทุกขอริยสัจ	นี้ทุกขสมุททยอริยสัจ	นี้ทุกขนิโรธอริยสัจ	นี้ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ	สังจญาณ
ทุกขอริยสัจนี้ ควรกำหนดรู้	ทุกขสมุททยอริยสัจนี้ ควรละ	ทุกขนิโรธอริยสัจนี้ ควรทำให้แจ้ง	ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจนี้ ควรเจริญ	กิจจญาณ
ทุกขอริยสัจนี้ เราได้กำหนดรู้แล้ว	ทุกขสมุททยอริยสัจนี้ เราละได้แล้ว	ทุกขนิโรธอริยสัจนี้ เราได้ทำให้แจ้งแล้ว	ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจนี้ เราได้เจริญแล้ว	กตญาณ

สวัสดีครับ